

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin Jeopolitik Tasavvurunda İstikrarsızlık Coğrafyası Olarak Ortadoğu

Betül Özyılmaz Kiraz*

Öz

Günümüzde Ortadoğu denildiğinde akıllara ilk olarak iç savaş, çatışma, terör gibi problemler gelmekte ve çoğu zaman Ortadoğu istikrarsızlıkla doğrudan özdeşleştirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Ortadoğu coğrafyasının temel karakteristiği gibi görülen istikrarsızlığı, pratik jeopolitik ve popüler jeopolitik perspektifinden değerlendirmektir. Dolayısıyla çalışmada, Ortadoğu'nun istikrarsızlığı, pratik ve popüler jeopolitiğin birlikte kullanıldığı bir kuramsal çerçeveden analiz edilmiştir. Çalışmada örnek olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin jeopolitik tasavvuru incelenmiş ve söz konusu dönemde yayınlanan Ulusal Güvenlik Strateji Raporları (UGSR) ile politik karikatürler eleştirel söylem analizinin bir türü olan söylemsel-tarihsel analize tabi tutulmuştur. Nihayetinde, Ortadoğu'da iç savaş, etnik ve mezhepsel çatışma, terör gibi problemlerin varlığının inkar edilemeyeceği, ancak bunların, ABD yönetimleri tarafından dış politika söylemlerinde ön plana çıkarılmak suretiyle ve politik karikatürlerin bu söylemleri popüler kültürün bir parçası haline getirmesi yoluyla Ortadoğu ile özdeşleşir hale ge(tiri)ldiği ortaya konulmuştur. Ortadoğu'nun istikrarsızlığına ilişkin bu tür bir okuma, popüler kültürde mevcut olan kalıpyargıların yeniden değerlendirilmesinin önünü açma ve politika yapıcıları, bölgeye yönelik söylemlerini ve eylemlerini gözden geçirmeye yönlendirme potansiyeline sahiptir. Çalışmanın bir diğer katkısı ise Türkçe literatürde ihmal edildiği görülen eleştirel jeopolitiği konu etmesinden kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pratik Jeopolitik, Popüler Jeopolitik, ABD, Ortadoğu, İstikrarsızlık

* Dr. Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TR, Uluslararası İlişkiler Bölümü, [ocrid.org/0000-0002-1513-3290, betulozyilmaz@yahoo.com](mailto:betulozyilmaz@yahoo.com)

The Middle East as the Geography of Instability in the Post-Cold War Geopolitical Imagination of the USA

Betül Özyılmaz Kiraz**

Abstract

At the present time, when thinking about the Middle East, problems such as civil war, conflict, terrorism come to mind first and the Middle East is often directly identified with instability. The aim of this study is to evaluate the instability, which is seen as the main characteristic of the Middle Eastern geography from the practical geopolitical and popular geopolitical perspective. Accordingly, the instability of the Middle East is analyzed from a theoretical framework in which practical and popular geopolitics are both made use of. The geopolitical view of the USA in the post-Cold War era is chosen as the case and the National Security Strategy Reports published in that period and political cartoons are subject to the discourse-historical approach as a form of critical discourse analysis. As a result of the analysis, it is concluded that the existence of problems such as civil war, ethnic and sectarian conflict, terrorism in the Middle East cannot be denied; however, they are identified with the Middle East by making them prominent in foreign policy discourse of US administrations, and by making the discourse a part of popular culture. Such a reading of the instability of the Middle East has the potential to re-evaluate stereotypes in popular culture, and to encourage policy makers to review their discourses and actions toward the region. Another contribution of the study is made to the critical geopolitical literature, which has been neglected in the Turkish literature.

Keywords: Practical Geopolitics, Popular Geopolitics, USA, Middle East, Instability

**** Dr. Research Assistant, Ankara Hacı Bayram Veli University, TR, International Relations Department, orcid.org/0000-0002-1513-3290, betulozylmaz@yahoo.com

1. Giriş

Günümüzde Ortadoğu denildiğinde akıllara ilk olarak iç savaş, (özellikle etnik ve mezhepsel) çatışma, terör gibi problemler gelmekte ve çoğu zaman Ortadoğu istikrarsızlıkla doğrudan özdeşleştirilmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nın akabinde çizilen sınırlarla çatışmaya itilmiş olan Ortadoğu, Soğuk Savaş sonrasında artan bir istikrarsızlık ile karşı karşıya kalmıştır. ABD'nin öncülüğündeki uluslararası aktörlerin müdahil ve taraf olduğu savaşlar ve işgaller bu dönemdeki istikrarsızlığın önemli unsurlarından olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Ortadoğu coğrafyasının temel karakteristiği olarak görülen istikrarsızlık söylemini, pratik jeopolitik ve popüler jeopolitik perspektifinden değerlendirmektir.

Pratik ve popüler jeopolitik, geleneksel jeopolitik yaklaşımları eleştiren, coğrafyayı sabit olarak değil; yeryüzü hakkındaki bilginin tarihi ve sosyal bir biçimi olarak gören eleştirel jeopolitiğin alt çalışma alanlarıdır. Biçimlendirilmiş kuramların ve jeopolitikçi entelektüellerin büyük stratejik vizyonlarının aksine dış politika yapıcılar, dünyaya dair mekansal anlamlandırmalar yapmaya çalışırken pratik ve pragmatik jeopolitik muhakemeyi kullanmaktadır.¹ Pratik jeopolitik, devlet yönetimini yürütenlerin bu tür mekansallaştırma uygulamalarına işaret etmektedir.² Devlet adamları, belirli soruları çerçevelemek için üstü kapalı bir biçimde jeopolitik bilginin miras kalan formlarından faydalanmakta ve politik olayları açıklamak için örtülü bir şekilde kültürel coğrafi söylemlere başvurmaktadırlar. Böylelikle ortaya çıkan coğrafi bilgi, medya aracılığıyla popüler kültüre yayılmakta; yayıldıkça normalleşmekte ve “ortak aklın” jeopolitiği olarak tanımlanabilecek hale gelmektedir. Ayrıca belirli durumlarda bu jeopolitik bilgi, başarısız dış politika uygulamaları üreten, etnosentrik ve basmakalıp bir bilgi olmaktadır.³ Nihayetinde pratik jeopolitik, hükümet temsilcileri ve dış politika bürokratları tarafından ortaya konulan ve devletlerin resmi dış politikalarında karşılık bulan jeopolitik muhakeme şeklidir.⁴

¹ Gearóid Ó Tuathail, “Understanding Critical Geopolitics: Geopolitics and Risk Society,” *Journal of Strategic Studies* 22, no. 2-3 (1999): 113-114.

² Gearóid Ó Tuathail, *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space* (Londra: Routledge, 1996), 46.

³ Tuathail, “Understanding Critical Geopolitics,” 114.

⁴ Murat Yeşiltaş ve Sezgi Durgun, “Coğrafya ve Jeopolitiği Tartışmak: Eleştirel Bir Değerlendirme,” *Türkiye Dünyanın Neresinde?: Hayali Coğrafyalar, Çarpışan*

Popüler jeopolitik ise popüler kültürü şekillendiren medya araçlarının yarattığı coğrafi politikalara işaret etmektedir. Eleştirel jeopolitik literatürünün ortaya çıkmasıyla birlikte jeopolitiğin, görsel medya ve popüler kültürle olan ilişkisine dair yeni bir ilgi baş göstermiştir. Alanın önde gelen araştırmacıları, küresel politik mekana ait uygulamaların ve temsillerin yalnızca politik olarak elit kültürlere bağlı olmadığını hatırlatarak jeopolitiğin alanını genişletmişlerdir. Buna göre, dünya politikasıyla özdeşleştirilen düşünceler ve imgeler, popüler kültüre “sızmaktadır” ve böylelikle baskın politik anlayışları güçlendirebilmekte ya da aksine onlara karşı çıkabilmektedir.⁵ Popüler jeopolitik, kişinin kendi ülkesinin sınırları ötesindeki yerlere ve insanlara dair bu tür kolektif anlayışların sosyal inşasını ve bu sosyal inşanın devamlı hale gelmesini konu etmektedir. Kısacası popüler jeopolitik, medya, sinema, romanlar ve karikatürler gibi popüler kültür araçlarda açığa vurulan ve kendisine yer edinen jeopolitik muhakeme biçimidir.⁶

Buraya kadar anlatılanların ortaya koyduğu üzere, pratik jeopolitiğin analiz konusu, devlet adamlarının dış politika söylemleri ve eylemleriyken popüler jeopolitiğin ilgi alanı popüler kültür, kitle iletişim ve coğrafi tahayyüller arasındaki ilişkidir. Bu haliyle pratik ve popüler jeopolitik birbirleriyle ilgilidir. Popüler kültür, pratik jeopolitiğin önemli bir unsurudur. Devlet başkanları ve politik liderler, ulusal sınırlar dahilindeki ve ötesindeki halklarla iletişim kurmak için popüler medyaya dayanmaktadır. Dinleyicileriyle ya da izleyicileriyle bağlantı kurmak için popüler kültürel referanslardan ve motiflerden faydalanmaktadır.⁷ İkisi arasındaki bu ilgiye binaen bu çalışmada pratik ve popüler jeopolitiğin birlikte kullanıldığı bir kuramsal çerçeve benimsenmiş ve Ortadoğu'nun istikrarsızlığı bu kuramsal çerçeveden analiz edilmiştir.

Çalışmada yöntem olarak ise eleştirel söylem analizinin (ESA) bir türü olan söylemsel-tarihsel analiz (STA) kullanılmaktadır. STA söylemi,

Anlatılar içinde, ed. Murat Yeşiltaş, Sezgi Durgun ve Pınar Bilgin, (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2015): 26.

⁵ Klaus Dodds, “Screening Geopolitics: James Bond and the Early Cold War Films (1962-1967),” *Geopolitics* 10, no. 2 (2005): 267.

⁶ Yeşiltaş ve Durgun, “Coğrafya ve Jeopolitiği,” 26.

⁷ Klaus Dodds, “Popular Geopolitics and Cartoons: Representing Power Relations, Repetition and Resistance,” *Critical African Studies* 2, no. 4 (2010): 114-115.

ideolojik ve tarihsel olarak tanımlamakta ve onu, sosyal ilişkilerin bir biçimi olarak ele almaktadır.⁸ Bu varsayımları itibarıyla STA'nın, coğrafyayı verili olarak değil; söylem yoluyla sosyal olarak inşa edilen bir unsur olarak gören pratik ve popüler jeopolitik alanındaki çalışmalar için işlevsel bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Ayrıca STA, söylem oluşumunun tarihi boyutlarına odaklanmakta; söylemin oluşumu kadar onun ilişkili olduğu tarihi bağlamla da ilgilenmektedir. Bu tür bir ilginin, "istikrarsız Ortadoğu" söyleminin geliştiği tarihi koşullara da açıklama getirebilecek olması, çalışmada STA'nın kullanılmasının bir diğer nedenidir. Çalışmada, STA'yı geliştiren Ruth Wodak'ın, söylem analizinde kullanılmak üzere önerdiği söylemsel stratejilerden⁹ ima yollu stratejiler, yüklemleme stratejisi ve uslamlama stratejisi üzerinde durulmaktadır. İma yollu stratejiler, metaforlar ve adlaştırmalar gibi çeşitli dilsel araçlar kullanarak söylemde iç ve dış grupların oluşturulmasını sağlamaktadır. Yüklemleme, sosyal aktörler için olumlu ya da olumsuz etiketlemeler sunmaktadır. Uslamlama stratejisi ise olumlu ve olumsuz etiketlemeleri toposlar aracılığıyla meşrulaştırmaktadır.¹⁰ Örnek olarak seçilen Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin UGSR ve politik karikatürler, söz konusu söylemsel stratejilere odaklanarak incelenmektedir. UGSR, ABD'nin resmi dış politikasında ifade bulan jeopolitik muhakemeyi içermesi itibarıyla pratik jeopolitiği; karikatürler ise popüler kültürde kendisine yer edinen jeopolitik muhakemeyi sunması açısından popüler jeopolitiği incelemek için uygun araçlar olarak görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda, Ortadoğu'da iç savaş, etnik ve mezhepsel çatışma, terör gibi problemlerin varlığının inkar edilemeyeceği, ancak bunların, Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'li devlet adamları tarafından resmi dış politika söylemlerinde ön plana çıkarılmak suretiyle ve politik karikatürler gibi medya araçlarının bu söylemleri popüler kültürün bir parçası haline getirmesi yoluyla Ortadoğu ile özdeşleşir hale ge(tiri)ldiği

⁸ Norman Fairclough ve Ruth Wodak, "Critical Discourse Analysis," içinde *Discourse as Social Interaction*, ed. Teun A. Van Dijk, (Londra: Sage, 1997): 271-280.

⁹ Wodak, söylemsel stratejiler ifadesini, belirli bir sosyal, politik, psikolojik ya da dilsel hedefe ulaşmayı amaçlayan söylemsel pratikleri tanımlamak için kullanmaktadır.

¹⁰ Wodak toposları, argümanları sonuca bağlayan ve böylelikle politik eylemi meşrulaştıran önermeler olarak düşünmektedir. Ruth Wodak, "The Discourse-Historical Approach," içinde *Methods of Critical Discourse Analysis*, ed. Ruth Wodak ve Michael Meyer, (Londra: Sage, 2002): 73.

sonucuna varılmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde yayınlanan UGSR’de ve incelenen politik karikatürlerde, ima yollu stratejiler kullanılarak bir iç grup ve dış grup ayrımı inşa edildiği ve yüklemleme yoluyla söz konusu dış grup(lar) olumsuz çağrışımlar yapan etiketler yüklendiği görülmektedir. Tehdit toposu kullanılarak, ima yollu stratejiler ve yüklemleme yoluyla oluşturulan argümanlar sonuca bağlanmakta; bunlar, ABD’nin bölgeye yönelik politikalarının gerekçeleri haline ge(tiri)lmektedir.

Çalışmada öncelikle pratik jeopolitiğin bir aracı olan UGSR’de ABD’nin Soğuk Savaş sonrası dönemdeki Ortadoğu tasavvuru ortaya konulmakta; takip eden bölümde ise bu tasavvurun politik karikatürler vasıtasıyla popüler düzeye nasıl iletildiği ele alınmaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise ulaşılan sonuçlarla birlikte, “istikrarsız Ortadoğu” tasavvurunun, ABD’nin dış politikasına nasıl yansdığına, başka bir deyişle, bu muhakemenin esas işlevine dair bir değerlendirme sunulmaktadır.

2. ABD’nin Resmi Söyleminde İstikrarsız Ortadoğu Tasavvuru

UGSR, ABD Hükümeti’nin yürütme organı tarafından yayınlanmaktadır. Esasında Başkan’ın Kongre’ye her yıl, ABD’nin ulusal güvenlik stratejisine dair bir rapor iletmesi gerekmektedir. Ancak son yıllarda raporlar gecikmekte ya da tamamen ihmal edilmektedir.¹¹ ABD’nin güvenliği için önemli hedefleri belirten kapsamlı bir beyan olan UGSR, bu içerikleri itibarıyla pratik jeopolitiğe dair analizler yapmak için önemli bir kaynak niteliğindedir.

SSCB’nin dağıldığı ve Soğuk Savaş’ın sona erdiği 1991 yılında George H. W. Bush yönetiminin yayınladığı raporda, dünyanın içinde bulunduğu yeni dönemden bahsedilirken şu ifadeler kullanılmaktadır:

ABD’nin ve onun müttefiklerinin, SSCB’nin sorunlu evrimi ve istikrarsız Ortadoğu gibi yeni politik zorluklardan oluşan bir gündeme en iyi şekilde nasıl tepki vereceklerini düşünmeye ihtiyacımız vardır.¹²

¹¹ “National Security Strategy,” Office of the Secretary of Defense, Son erişim: 1 Haziran 2020, <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>.

¹² “National Security Strategy of The United States,” (Washington, DC: The White House, 1 Ağustos 1991): 1.

Aynı raporun ilerleyen satırlarında yine Ortadoğu kastedilerek şöyle denilmektedir:

*Askeri strateji alanında, önceden yüzleştiklerimizden daha belirsiz tehlikelerle karşı karşıya kalmaktayız. Belirli, dengeli bir düşman değil de yeni oluşan güç boşlukları ve bölgesel istikrarsızlıklarla mücadele etmek için ne tür güçlere ve güç dağılımlarına ihtiyaç duyulmaktadır?*¹³

Temmuz 1994'te, Bush'un halefi Bill Clinton döneminde yayınlanan UGSR'de Soğuk Savaş'ın bitişiyle başlayan yeni dönemde ABD'nin ve aynı zamanda onun müttefiklerinin karşı karşıya kaldığı tehditlerin değişmiş ve çeşitlenmiş olduğu vurgulanırken, Ortadoğu coğrafyasında aşırıcılık yanlılarının mevcudiyeti şu ifadelerle ön plana çıkarılmaktadır: “Şiddet içeren aşırıcılık yanlıları Ortadoğu'dan Güney Afrika'ya kadar kırılğan barış süreçlerini tehdit etmektedir”.¹⁴ 1991 ve 1994 yıllarındaki Strateji Raporları'ndan alıntılanan bu söylemlerde Ortadoğu coğrafyası, politik zorluklar, güç boşlukları, bölgesel istikrarsızlık ve şiddet içeren aşırıcılık yanlılarının yaygınlığı gibi olumsuz ifadelerle tanımlanmaktadır. Bu durum, söz konusu raporlarda Ortadoğu'ya, yüklemleme yoluyla, olumsuz etiketler atfedildiğini göstermektedir.

Güç boşluklarının, aşırıcılık yanlılarının yanı sıra otoriter rejimler, UGSR'nin Ortadoğu ile ilgili kısımlarında sıklıkla görülen bir diğer unsur olarak göze çarpmaktadır. Ortadoğu'da bu tür rejimlerin yaygınlığı ve özellikle bazı devletlerde ne kadar tehdit arz ettiği 2006 yılına ait strateji raporunda şöyle yer almaktadır:

*Tiranlık, barbarlığın, yoksulluğun, istikrarsızlığın, yolsuzluğun ve acının bir kombinasyonudur; despotların yönetiminin ve despotik sistemlerin altında oluşmaktadır. Ortadoğu'da İran ve Suriye'deki insanlar tiranlığın ne demek olduğunu ilk elden tecrübe etmektedir; her gün tecrübe ettikleri kötü bir gerçekliktir.*¹⁵

Otoriter rejimlerin bölge halklarına verdiği zarar, aynı raporda şu şekilde açıklanmaktadır:

¹³ A.g.r.

¹⁴ “A Security Strategy of Engagement and Enlargement,” (Washington, DC: The White House, Temmuz 1994): 1.

¹⁵ “National Security Strategy of The United States,” (Washington, DC: The White House, Mart 2006): 3.

Çok uzun zamandır, Ortadoğu'daki çok sayıda ulus, özgürlük eksikliğinden dolayı acı çekmektedir. Baskı yolsuzluğu, dengesiz ya da durgun ekonomileri, politik kinleri, bölgesel çatışmaları ve dini aşırıcılığı körüklemektedir. Bu illetlerin hepsi, bir istikrar yanılması tarafından ört bas edilmektedir.¹⁶

Buna göre, otoriter rejimler, bölgenin temel sorunları olarak görülen ve ABD yönetiminin “illet” olarak tanımladığı ekonomik durgunluk, yolsuzluk, çatışma ve aşırıcılığın temel kaynağı niteliğindedir.

2000’li yılların ikinci on yıllık döneminde de Ortadoğu coğrafyasına dair, 1990’lı yıllarda ve 2000’li yılların erken dönemlerindeki ile benzer tablolar çizildiği görülmektedir. 2015 yılında Barack Obama yönetiminin yayınladığı UGSR’de Ortadoğu’nun durumu, bölgede kitle imha silahlarının, özellikle nükleer silahların yaygınlaşması ihtimali; el-Kaide, IŞİD ve onlarla bağlantılı grupların varlığı; başarısız yönetimler ve yozlaşma ile tanımlanmaktadır.¹⁷ Bu tanımlamalar da yine yüklemleme yapılarak Ortadoğu coğrafyasına olumsuz etiketler yüklediğine işaret etmektedir.

Aynı raporda “Arap Baharı” olarak da bilinen halk ayaklanmalarının çoğunun başarısız olduğundan bahsedilirken kullanılan şu ifadeler, ABD’nin jeopolitik tasavvurunda¹⁸ Ortadoğu’nun nasıl görüldüğünü özetler niteliktedir:

Arap dünyasında başlayan halk ayaklanmaları, zayıf demokratik gelenekleri, güçlü otoriter elitleri, mezhep çatışmaları ve aktif şiddet yanlısı aşırıcıları olan bir bölgede gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, bugüne kadar yenilgilerin zaferlerden daha fazla olması şaşırtıcı değildir.¹⁹

Buna göre, Arap halklarının ayaklanmalarının birçoğunun talep edilen şekilde ve derecede değişimi gerçekleştirememiş olması oldukça doğaldır. Çünkü ABD yönetimine göre Ortadoğu, demokratik geleneklerin zayıf olduğu, otoriter elitlerin güçlü olduğu, mezhep çatışmaları ve şiddet yanlısı

¹⁶ A.g.r., 38.

¹⁷ “National Security Strategy,” (Washington, DC: The White House, Şubat 2015): 5.

¹⁸ Bu çalışmada jeopolitik tasavvur ifadesi, bir devletin ve/veya toplumun, kendi ülkesinin yanı sıra kendi ülkesinin sınırları ötesindeki yerleri ve toplumları uluslararası arenada nasıl ve nerede konumlandığına dair kolektif anlayışı tanımlamak için kullanılmaktadır.

¹⁹ “National Security Strategy,” (Washington, DC: The White House, Şubat 2015): 20.

aşırırcılar ile dolu bir coğrafyadır. Böyle bir coğrafyada da demokratik taleplerin karşılanamamış olması ABD yönetimi tarafından şaşırtıcı görülmemektedir. Burada, yüklemleme stratejisinin bir örneği olarak Ortadoğu ile ilgili küçümseyici sıfatlar ve etiketler kullanılması suretiyle bölgeye, olumsuz özellikler atfedilmektedir.

Aynı raporun “Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da İstikrar ve Barış Arayışı” başlıklı ayrı bir bölümü bulunmaktadır. Bölümün başlığından da fark edileceği üzere, söz konusu coğrafyada istikrarın ve barışın “aranan” bir durum olduğuna işaret edilerek Ortadoğu ile ilgili şu değerlendirme yapılmaktadır: “Hiçbir yerde şiddet, Beyrut’tan Bağdat’a uzanan ve IŞİD gibi terörist grupların yükselişine sebep olan mezhepsel çatışmadan daha trajik ve istikrar bozucu değildir.”²⁰ Bu söylemde de yine yüklemleme yoluyla Ortadoğu, şiddetle anılan bir bölge haline getirilmektedir. Şüphesiz ki bu özellikler, Ortadoğu coğrafyasına özgü özellikler değildir; dünyanın başka coğrafyalarında da bu problemler mevcuttur. Ancak ABD açısından, Ortadoğu’daki şiddet ve özellikle kendisinin çıkarlarına doğrudan tehdit oluşturan türde terör gruplarının yükselişini tetikleyen mezhepsel çatışmalar, dünyanın diğer yerlerindeki tüm problemlerden daha trajiktir ve daha istikrar bozucudur.

Buraya kadar belirtilenlerden yola çıkarak, Ortadoğu coğrafyasının istikrarsızlığına dair genellemelerin ABD’nin, Ağustos 1991’de (Soğuk Savaş sonrası dönemin henüz ilk yıllarında) yayınlanan UGSR’den itibaren görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu noktada sorulması gereken sorulardan bir tanesi şudur: ABD’nin jeopolitik tasavvurunda Ortadoğu’nun terörle, çatışmayla, baskıyla tanımlanan istikrarsız bir bölge olmasının sorumlusu kimdir? Burada ABD, bölge devletleri arasında, istikrarsızlıktaki rolleri açısından bir ayırım yapmaktadır. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse ABD, ima yollu stratejiler aracılığıyla Ortadoğu coğrafyasına dair bir dizi jeopolitik kimlik inşa etmektedir. Buna göre, bir yanda “ABD”, “müttefikler”, “dostlar” ve “ortaklar” bulunurken (iç grup) diğer yanda “haydut devletler”, “tiranlıklar”, “şiddet yanlısı aşırırcılar”, “cihatçı teröristler” (dış grup) bulunmaktadır. Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD’nin jeopolitik tasavvurunda Ortadoğu, bu kimlikler arasında bölünmüş istikrarsız bir coğrafyadır.

²⁰ A.g.r., 26.

Bu anlayışın bir göstergesi olarak, Temmuz 1994’de yayınlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi Raporu’nda ilk kez “haydut devletler” ifadesi kullanılmaktadır. İma yollu bir söylemsel stratejiye başvurulmuş haydut metaforu, ABD ve müttefiklerinin savunuculuğunu yaptıkları uluslararası düzeni tehdit eden bir dış grubun inşasında kullanılmaktadır. Haydut devletler, (1) kendi insanlarına karşı gaddarca davranan ve ulusal kaynaklarını, yöneticilerinin kişisel kazançları için israf eden; (2) uluslararası hukuka saygı göstermeyen, komşularını tehdit eden ve taraf oldukları uluslararası anlaşmaları ihlal eden; (3) tehdit olarak kullanmak ya da rejimlerinin saldırgan planlarını gerçekleştirmek için diğer gelişmiş silah teknolojileriyle birlikte kitle imha silahları elde etmeye çalışan; (4) dünya çapında terörizmi destekleyen ve (5) temel insani değerleri reddederek ABD’den ve onun savunucusu olduğu tüm değerlerden nefret eden devletler olarak tanımlanmaktadır.²¹ Böylelikle, bir dış grup olarak konumlandırılan haydut devletler, yüklemleme vasıtasıyla olumsuz özelliklerle etiketlenmektedir.

ABD’nin nezdinde “haydut devletler” ve “terörist” kimlikleri arasında pek de dolaylı olmayan bir bağlantı bulunmaktadır. Haydut devletler, teröristleri bilinçli olarak barındırmakta, onlara silah temin etmekte ve onları kendi politik amaçlarına ulaşmak için kullanılmaktadır. Bu algılamamın işareti olarak 2002 yılında yayınlanan raporda, “haydut devletler ve onların terörist müşterileri” ifadesi kullanılmakta²² ve aynı zamanda ABD’nin “teröristler ile bilinçli bir şekilde teröristleri barındıranlar” arasında hiçbir ayırım yapmadığının altı çizilmektedir.²³ Raporun takip eden sayfalarında da haydut devletler kastedilerek “teröre sponsor olan devletlerle kitle imha silahlarının peşinde olan devletlerin birbiriyle örtüşmesi”nden bahsedilmektedir.²⁴

1994 yılının UGSR’de Irak, İran ve Suriye haydut devletlere örnek gösterilirken, 2003 Irak Savaşı’nın ve Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesinin ardından Irak’ın bu listeden çıkarıldığı, İran ve Suriye’nin ise düşman bölgesel güçler olarak haydut devletler listesinde kalmaya

²¹ “The National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Eylül 2002): 13-14.

²² A.g.r., 14.

²³ A.g.r., 5.

²⁴ A.g.r., 15.

devam ettiği görülmektedir. 2006 yılında yayınlanan raporda “Suriye ve İran gibi bazı devletler, topraklarında teröristleri barındırmaya ve toprakları dışındaki terörist faaliyetlere sponsor olmaya devam etmektedir” denilmektedir.²⁵ 2017 yılına ait UGSR’de İran ile ilgili özel bir başlık olup “İran İslam Cumhuriyeti bölgeyi istikrarsızlaştırmaya, Amerikalıları ve müttefiklerimizi tehdit etmeye ve kendi halkına gaddarca davranmaya kararlıdır” ifadesi kullanılmaktadır.²⁶ Yine aynı raporun ilerleyen sayfalarında şöyle denilmektedir:

İran, terörizme sponsorlukta dünyanın önde gelen devleti, ortakları ve vekilleri yoluyla etki alanını genişletmek için istikrarsızlıktan faydalanmaktadır. Daha muktedir balistik füzeler ve istihbarat kapasiteleri geliştirmeye devam etmekte ve kötü niyetli siber faaliyetler yürütmektedir.²⁷

Bu ifadelerde, dış grup olarak oluşturulan haydut devletlerin bir mensubu olan İran’a, “gaddar”, “tehditkar” ve “kötü niyetli” gibi sıfatlarla olumsuz etiketler yüklenmektedir.

Özellikle 11 Eylül sonrası dönemde ABD’nin güvenlik algısında terörün, daha doğrusu “cihatçı terör”ün ilk sırayı aldığı görülmektedir. Bunun bir ifadesi olarak, 2017 yılındaki raporda Donald Trump yönetimi, “Amerika’nın karşılaştığı öncelikli ulus-aşırı tehditlerden birisi cihatçı teröristlerdir. Cihatçı terörist örgütler ulusumuza yönelik en tehlikeli tehdidi sunmaktadır”²⁸ ifadesine yer vermiş ve IŞİD ve el-Kaide’nin Suriye ve Irak’taki teritoryal yenilgisinden sonra bile cihatçı teröristlerden kaynaklanan tehdidin sürdüğünü vurgulamıştır.²⁹ “Cihatçı terör”ün dayandığı “totaliter ideoloji”nin içeriği, önceki yüzyılın ideolojilerinden yani faşizm ve komünizmden farklı olsa da ABD, tüm bu ideolojilerin aynı araçları kullandığının altını çizmektedir. Bu araçlar, hoşgörüsüzlük, cinayet, terör, esaret ve baskı olarak tanımlanmaktadır.³⁰ Terörün

²⁵ “National Security Strategy of The United States,” (Washington, DC: The White House, Mart 2006): 9.

²⁶ “National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2017): 2-3.

²⁷ A.g.r., 49.

²⁸ A.g.r., 10.

²⁹ A.g.r., 11.

³⁰ “National Security Strategy of The United States,” (Washington, DC: The White House, Mart 2006): 1.

kaynağında ise “tiranlık”la yönetilen zayıf devletler bulunmaktadır. Buna göre; “Teröristler ve suçlular, hükümetlerin zayıf olduğu, yolsuzluğun önlenmesi zor ve hükümet kurumlarına olan inancın düşük olduğu yerlerde kök salmaktadır.”³¹ Bu söylemlerde, teröristler gibi onlara manevra alanı sağlayan zayıf devletler de ABD, müttefikleri ve ortaklarından oluşan iç grubun karşısında konumlandırılmaktadır.

Nihayetinde, Soğuk Savaş sonrası dönemde yayınlanan UGSR’nin analizi, ima yollu stratejiler ve yüklemleme gibi söylemsel stratejiler kullanılarak, ABD’nin jeopolitik tasavvurunda Ortadoğu’nun şiddet, terör, tiranlık, çatışmaların yaygın olarak görüldüğü bir istikrarsızlık coğrafyası olarak yer edindi(rildi)ğini ortaya koymaktadır. Bu tasavvura göre “birbiriyle bağlantılı sorunlar olan İran genişlemesi, devletlerin çöküşü, cihatçı ideoloji, sosyo-ekonomik durgunluk ve bölgesel rekabet yıllardır Ortadoğu’yu sarmaktadır.”³² Dolayısıyla, Ortadoğu’yu istikrarsızlığa mahkum eden, ABD, onun “müttefikleri”, “dostları” ve “ortakları”ndan müteşekkil “medeni uluslar”³³, “özgür toplumlari destekleyenlere”³⁴ karşı “haydut devletler”, “cihatçı teröristler”, “medeniyet düşmanları”³⁵ ve “baskıcı rejimleri destekleyenler”³⁶ (ima yollu strateji ve yüklemleme) arasındaki politik çekişmedir. Ortadoğu bölgesinin “zayıf demokratik gelenekleri, güçlü otoriter elitleri, mezhep çatışmaları ve aktif şiddet yanlısı aşırıları”³⁷ (yüklemleme) düşünüldüğünde istikrarsızlık kaçınılmaz hale gelmektedir. Kısacası, Ortadoğu’da sürekli çatışma ve şiddet görülmektedir. UGSR üzerinden yapılan pratik jeopolitik okuma, ABD’li devlet adamlarının, belirli olayları açıklamak ve belirli sorunları çerçevelemek için bölgeye yönelik bu coğrafi söylemi kullandıklarını ortaya koymaktadır.

³¹ “National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2017): 45.

³² A.g.r., 48.

³³ “The National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Eylül 2002): 5.

³⁴ “National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2017): 25.

³⁵ “The National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Eylül 2002): 15.

³⁶ “National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2017): 25.

³⁷ “National Security Strategy,” (Washington, DC: The White House, Şubat 2015): 20.

3. Resmi Söylemden Popüler Kültüre Ortadoğu'nun İstikrarsızlığı

ABD'nin Soğuk Savaş sonrası döneme ait UGSR'de kendisini gösteren “istikrarsız Ortadoğu” tasavvuru, popüler medya araçları vasıtasıyla kamuoyuna aktarılmaktadır. Bu araçlardan bir tanesi olan politik karikatürler, popüler jeopolitik temsillerin önemli kaynaklarıdır. Öyle ki Steve Plumb, belirli bir gerçekliği ortaya koyan araçlar olan politik karikatürleri, “gazetecilik cephaneliğinin en güçlü silahlarından bir tanesi” olarak tanımlamaktadır.³⁸ Buradan hareketle çalışmanın bu bölümünde, ABD'nin resmi dış politika söyleminde ifade bulan “istikrarsız Ortadoğu” söyleminin politik karikatürler vasıtasıyla nasıl popüler jeopolitik muhakemenin bir parçası haline geldiği gösterecektir.

Bu noktada, iki hususa açıklık getirmek faydalı görülmektedir. Birincisi, çalışmada incelenen karikatürler, ABD'nin “istikrarsız Ortadoğu” söylemi ile örtüşen karikatürlerden seçilmiştir. Şüphesiz ki resmi söylemle örtüşen karikatürler olduğu kadar bu söylemle örtüşmeyen, ona karşı çıkan birçok politik karikatür mevcuttur. Çünkü popüler medya yalnızca egemen söylemi desteklemez; aksine belirli jeopolitik tasavvurları bozmayı da amaçlayabilir. Klaus Dodds'un haklı bir biçimde ifade ettiği üzere, medya araçları bir yandan belirli kimliklerin ve ideolojilerin güçlendirilmesine katkıda bulunabilirken, diğer yandan da bu tür hegemonik pozisyonları alt üst etmeye ve onlara muhalefet etmeye yardımcı olabilmektedir.³⁹ Dolayısıyla, bu çalışmada, ABD'nin resmi söylemi ile örtüşen karikatürlerin seçilmiş olması, tüm politik karikatürlerin bu yönde olduğu anlamına gelmediği gibi resmi söylemle örtüşmeyenlerin değersiz bulunarak göz ardı edildiği anlamına da gelmemektedir. Özellikle resmi söyleme uygun olanların seçilmesinin tek nedeni, resmi dış politika söylemi ile popüler kültür arasındaki ilişkiyi gösterebilmek adına, verili kabul edilen “istikrarsız Ortadoğu” algısının nasıl yaratıldığını ve ardından nasıl bilinir hale getirildiğini anlatabilme çabasıdır. Açıklık getirilmesi gereken ikinci husus, bazı karikatüristlerin, resmi dış politika söylemine

³⁸ Steve Plumb, “Politicians as Superheroes: The Subversion of Political Authority Using a Pop Cultural Icon in The Cartoons of Steve Bell,” *Media, Culture & Society* 26, no. 3 (2004): 432.

³⁹ Klaus Dodds, *Global Geopolitics: A Critical Introduction* (Londra; New York: Pearson Prentice Hall, 2005), 100.

paralel karikatürler çiziyor olmalarının, bu karikatüristlerle dönemin yönetimleri arasında her zaman ve doğrudan bir organik bağ olduğu anlamına gelmediğidir. Böyle bir bağın söz konusu olabileceği ve politik elitlerin karikatüristleri doğrudan teşvik edebileceği gibi, karikatüristler de resmi görüşü destekliyor ve bu nedenle de karikatürlerine bu resmi görüşü yansıtıyor olabilirler.

Bu iki hususun açıklığa kavuşturulmasının ardından, bu bölümün konusu olan politik karikatürlere dönmek gerekirse, politik karikatürleri, en basit haliyle, bir politik kişi, kurum ya da olay hakkındaki hicivsel yorumlar olarak tanımlamak mümkündür.⁴⁰ Politik karikatürler hem bilgilendirici hem de ikna edicidir. Bu popüler kültür araçları, figürler, metaforlar ve hiciv yoluyla sosyal konular hakkında normatif değerlendirmeler sunmaktadır.⁴¹ Politik karikatürler, politik bir konudaki subjektif gözlemlerdir. Rhonda Walker, politik karikatürler çoğu zaman eğlendirici bir havada oluşturulduğu için, onların sunduğu subjektif gözlemlerin çoğunlukla tepki ya da eleştiri olmaksızın kabul edilebildiğine dikkat çekmektedir.⁴² Dolayısıyla, politik karikatürlerin görünüşte masum mizahının vermeye çalıştığı mesaj kolaylıkla özümsemektedir. Bu özellikleri gereği politik karikatürler, politik konuların ya da kültürel konuların oluşumuna ve gelişimine katkıda bulunan bir ikna edici boyuta sahiptir;⁴³ ikna edici iletişimin bir formudur.⁴⁴

Politik karikatürler üzerine çeşitli çalışmaları bulunan Michael A. Desousa ve Martin J. Medhurst, karikatürlerin dört farklı işlevinden bahsetmektedir: Eğlendirme, saldırganlık azaltma, gündem belirleme ve çerçeveleme. Birincisi, politik karikatürler genellikle eğlendirme ve politik kişilikler hakkında şakalar yapma yeteneklerini konuşmaktadır. Aynı zamanda Desousa ve Medhurst, politik karikatürlerin, okurlara

⁴⁰ Samuel Mateus, "Political Cartoons as Communicative Weapons: The Hypothesis of The Double Standard Thesis in Three Portuguese Cartoons," *Estudos em Comunicação* 23, (2016): 197.

⁴¹ Josh Greenberg, "Framing and Temporality in Political Cartoons: A Critical Analysis of Visual News Discourse," *Canadian Review of Sociology and Anthropology* 39, no. 2 (2002): 185.

⁴² Rhonda Walker, "Political Cartoons: Now You See Them!," *Canadian Parliamentary Review*, 26, no. 1 (2003): 16.

⁴³ Mateus, "Political Cartoons," 198.

⁴⁴ Martin J. Medhurst ve Michael A. Desousa, "Political Cartoons as Rhetorical Form: A Taxonomy of Graphic Discourse," *Communication Monographs* 48, no. 3 (1981): 198.

bir tür duygusal boşalma ve zihinsel arınma sağladığını ve böylelikle toplumsal gerilimi azalttığını ve çatışmanın tırmanmasını engellediğini savunmaktadır. Üçüncü olarak, politik karikatürler gündem oluşturmanın standardını ve hızını belirlemektedir. Belirli gerçekleri, olayları ya da kişilikleri ön plana çıkartarak, onlara, kamu gündemini etkileyebilecek önemli anlamlar yüklemektedir. Bu noktada politik karikatürler, politik iletişimin önemli bir unsuru olmaktadır. Çünkü belirli sorunlar hakkında kamuoyu oluşumuna öncülük ederek kamusal bilincin ve endişenin oluşmasına yardımcı olmaktadır.⁴⁵ Çerçeveleme işlevine gelindiğinde, politik karikatürler, olayları bir anlam alanına yerleştirmektedir. Çerçeveler olarak tanımlanan bu anlam alanları, algıları belirli bir yorum çevresinde yönlendirmektedir. Politik karikatürler, okurların, bir toplumun politik yaşamını inceleyebileceği ve değerlendirebileceği çerçeveler sunmaktadır. Algılanan politik gerçekliğin seçilmiş yönlerini resmederek, problem tanımlarını, nedensel yorumları ve ahlaki değerlendirmeleri teşvik etmektedir.⁴⁶ Kısacası, karikatürler, popüler kültürü ve politikayı anlamak için bir bilişsel harita sunmaktadır. Bunun yanı sıra, karikatürler gündem belirleyicidir ya da normatif bir gündem oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.⁴⁷ Bu çalışmada, ABD'de yayımlanan “istikrarsız Ortadoğu” temalı çeşitli politik karikatürler, gündem belirleme ve çerçeveleme işlevleri bağlamında STA'ya tabi tutulmaktadır.

Söz konusu karikatürlerden bir tanesinde hasta olmuş bir dünya ve muayene olmak üzere gittiği doktor çizilmiştir. Dünya, şikayetini doktora şöyle anlatmaktadır: “Ortadoğu bölgemde korkunç bir ağrı var.”⁴⁸ Yani dünya, Ortadoğu coğrafyasından muzdariptir; bu coğrafya tüm dünya açısından sancılı bir coğrafyadır. Başka bir karikatürde, Noel Baba geyiğine binip evden ayrılırken eşi arkasından el sallayarak kendisini şöyle uyarmaktadır: “Ortadoğu'daki çatışmadan uzak dur.”⁴⁹ Burada iki nokta dikkat çekicidir.

⁴⁵ Michael A. Desousa ve Martin J. Medhurst, “Political Cartoons and American Culture: Significant Symbols of Campaign 1980,” *Studies in Visual Communication* 8, no. 1 (1982): 90-92.

⁴⁶ Mateus, “Political Cartoons,” 200.

⁴⁷ Walker, “Political Cartoons: Now,” 20.

⁴⁸ Juan Carlos Partidas, “I Have a Terrible Pain in The Middle East,” *Cartoonstock*, 30 Kasım 2017, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=jprn538>.

⁴⁹ Harley Schwadron, “Stay Away From Pirates of the Coast of Africa, Fighting in the Middle East, Smog in China,” *Cartoonstock*, 6 Kasım 2013, <https://www.cartoonstock.com>.

Birincisi, ima yoluyla Ortadoğu'nun dışsallaştırılması ve yüklemleme vasıtasıyla bölgenin doğrudan çatışma ile özdeşleştirilmiş olmasıdır. İkincisi ve aynı zamanda bir önceki "Ortadoğu'da ağrısı olan hasta dünya" temalı karikatür ile benzer şekilde dikkat çekici nokta ise dünyanın diğer yerlerinde de oldukça kanlı ve uzun süreli çatışmalar olmasına rağmen Ortadoğu'nun ön plana çıkarılmış olmasıdır. Ortadoğu'da savaş ve çatışmanın çokluğu, duvar grafitisi şeklinde çizilmiş başka bir karikatürde de vurgulanmaktadır. Söz konusu çizimde, üzerinde grafiti olan bir duvar bulunmakta ve grafitide şu yazmaktadır: "Ortadoğu bir yap-bozdur; 'barış' parçasının kayıp olduğu bir yap-boz..."⁵⁰ Yine Ortadoğu'da çatışmanın hiç eksik olmadığı mesajını ileten bir karikatürde, televizyon ekranında görülen spiker şu anonsu yapmaktadır: "Bir bülten için programı yarıda kestik". Spiker anonsa şöyle devam etmektedir: "Son dakika gelişmesi! Bugün Ortadoğu'da hiç şiddet görülmedi"⁵¹ Bu karikatürlerde çizilen "çatışma ve istikrarsızlıkla dolu Ortadoğu" imajının kaynağı ise bir karikatürde şöyle anlatılmaktadır: Haberleri izleyen iki kadın ekranda "Ortadoğu'da Şiddet" başlığına bakmakta ve kadınlardan bir tanesi diğerine "Neden ABD'deki gibi birbirlerine dava açmıyorlar ki?" diye sormaktadır.⁵² Buna göre, Ortadoğu'da şiddet vardır çünkü bu coğrafya, ABD gibi medeni bir coğrafya değildir. Bu bölgedeki insanlar yeterince medeni olmadıkları için sorunlarını hukuki araçlar yerine şiddet ile çözmeye çalışmaktadır. Yüklemleme içeren bu değerlendirme, ABD'nin UGSR'de rastlanan, "medeni uluslar" ile "medeniyet düşmanları" şeklinde dile getirilen jeopolitik kimliklendirmelere oldukça paraleldir.

Buraya kadar incelenen karikatürlerde Ortadoğu, dünyanın sancılı bölgesi, barışın eksik olduğu, çatışmanın eksik olmadığı, hiçbir zaman değişmeyen

com/cartoonview.asp?catref=hscn1331&ANDkeyword=middle+eastern+violence&N
OTkeyword=&TITLEkeyword=&categories=All+Categories&artists=&mainArchive
=mainArchive&newsCartoon=newsCartoon&vintage=vintage&colorOption1=colour
&colorOption2=blackWhite&orientationOption1=portrait&orientationOption2=lands
cape&cp=2&limit=24.

⁵⁰ Gene Mora, "The Middle East is a Puzzle... With a Peace Missing," *Cartoonstock*, 10 Ekim 2013, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=gmo120802>.

⁵¹ Ed Fischer, "A Day Without Mideast Violence," *Cartoonstock*, 2 Eylül 2004, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=efin92>.

⁵² Harley Schwadron, "Why Don't They Just Sue Each Other Like in The US?," *Cartoonstock*, 26 Şubat 2007, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=hsc3832>.

ve sorunlarını medeni yollar yerine şiddetle çözmeye çalışan bir coğrafya olarak resmedilmektedir. ABD ve müttefiklerinin karşısında bir dış grup olduğu ima edilen Ortadoğu, olumsuz ve küçümseyici ifadelerle etiketlenmektedir. Bunlar, ABD'nin, Ortadoğu'nun istikrarsızlığını vurgulayan, bu coğrafyadaki şiddeti dünyanın diğer yerlerinden farklı bulan resmi dış politika söylemine uyumlu etiketlerdir. Benzer uyumu, Ortadoğu'daki çatışmanın sebepleri, haydut devletler, teröristler ve bu ikisi arasındaki yakın bağlantılar ve bölgedeki demokrasi eksikliği gibi konularda da görmek mümkündür. Ortadoğu'daki çatışmanın sebepleri konusundaki bir karikatürde, "Ortadoğu Krizleri" konulu haberleri sunmakta olan bir haber spikeri görülmektedir. Spiker, haberi şöyle anons etmektedir: "Bugünün haberleri sizlere Suriye ve İran yani Hizbullah'ın gururlu sponsorları tarafından getirilmektedir".⁵³ Ortadoğu barışını konu eden bir karikatürde, "Ortadoğu Barışı" isimli beyaz güvercin ağzında bir zeytin dalı tutmaktadır. Ancak güvercinin oldukça mutsuz ve umutsuz bir yüz ifadesi ile resmedildiği görülmektedir. Zira zeytin dalının ucunda, üzerinde "Hamas" yazan bir bomba bulunmaktadır.⁵⁴ Bir başka karikatürde ise elinde tuttuğu üç bıçaklı asa ile ölüm meleği olan Azrail çizilmiştir. Bıçakların üzerinde sırayla "Hizbullah", "Suriye" ve "İran" yazmaktadır.⁵⁵ Bu karikatürlerde sırasıyla şiddet ve ölümü sembolize eden bomba ve Azrail metaforları, dış grubun inşasında kullanılmaktadır. Suriye ve İran gibi haydut devletler ile onların desteklediği ve sponsorluk yaptığı Hizbullah ve Hamas gibi terör örgütlerinden oluşan bu grubun, bölgedeki krizlere sebep olan ve barışı tehdit eden unsurların başında geldiği anlatılmaktadır.

Terör örgütleri ve onların haydut devletlerle, özellikle de ABD'nin bölgesel düşman olarak tanımladığı İran ile olan bağlantısının bölge ile ilgili karikatürlerde işlendiği daha birçok politik karikatür bulunmaktadır. Örneğin, bir karikatürde, İran "tüm kötülüklerin anası" olarak resmedilmektedir. Bu karikatürde, İran'ın ruhani lideri, kök salmış bir biçimde ayakta durmaktadır. Üzerinde durmakta olduğu zeminin altından

⁵³ M. E. Cohen, *The Cagle Post*, 18 Temmuz 2006, <https://www.cagle.com/m-e-cohen/2006/07/m-e-cohens-cartoon-for-7182006>.

⁵⁴ Bob Gorrell, *MidEast Truth*, 12 Ocak 2009, <http://www.mideastruth.com/cartoons-older.html>.

⁵⁵ Bob Gorrell, *MidEast Truth*, 24 Temmuz 2006, <http://www.mideastruth.com/cartoons-older.html>.

görünen köklerin uçlarından bazılarında “İraklı Şii militanlar”, bazılarında “Hizbullah”, bazısında ise “Hamam” yazmaktadır.⁵⁶ Aynı temayı işleyen bir başka karikatürde, İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad’ın kafatasının bir kapağı bulunduğı ve bu kapağın açıldığı çizilmiştir. Kapağın açılmasının ardından, pimi çekilmiş iki tane bomba ile karşılaşmaktadır. Bombalardan bir tanesinin üzerinde “Hamam”, diğesinde ise “Hizbullah” yazmaktadır. Karikatürdeki görselin yanında ise büyük puntolarla şu ifade yer almaktadır: “Kısaca Ortadoğı.”⁵⁷ İran’ın Hizbullah ve Hamam gibi örgütlerle olan bağlantısı ve terörü kendi politikaları için bir araç olarak kullanma eğiliminin anlatıldığı bu karikatürler de ABD yönetimlerinin, teröristleri ve onları bilinçli bir şekilde barındıran ve onlara sponsorluk yapanları birbirine denk tutan; dolayısıyla, haydut devletlerle aşırı terör örgütlerini aynı oranda tehdit olarak gören güvenlik algısı ile örtüşmektedir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, özellikle 2002 yılından sonra ABD’nin resmi dış politika söylemlerinde geniş yer bulan ve bununla orantılı olarak dönemin politik karikatürlerine de sıklıkla yansıyan bir diğerkonu da Ortadoğı’da demokrasinin zayıflığı, otoriter rejimlerin gücü ve bu rejimlerin kendi halklarına uyguladıkları baskı ve zulüm konusudur. Bu konudaki bir karikatürde, onlarca beyaz güvercin ağızlarında meşalelerle havalanırken sırtlarında “Ortadoğı rejimleri” yazan adamlar, güvercinlere doğru ateş etmekte ve bu sırada şu soruyu sormaktadır: “Daha ne kadar süre gelmeye devam edecekler?”⁵⁸ Ortadoğı’nun demokrasi konusunda ne kadar yetersiz ve tecrübesiz olduğunu anlatan bir karikatürde, yere çakılmış ve yanmakta olan, üzerinde “demokrasi” olarak adı yazan bir uçak görülmektedir. Uçağın önünde ise enkazdan çıkmış ve ne yapacağını bilmez bir biçimde iki elini açarak bakan pilot bulunmaktadır. Üzerinde “Mısır” yazan pilot şöyle demektedir: “Bana bir mola verin; daha önce

⁵⁶ Robert Ariail, *MidEast Truth*, 18 Temmuz 2006, <http://www.mideasttruth.com/cartoons-older.html>.

⁵⁷ Jimmy Margulies, *MidEast Truth*, 17 Temmuz 2006, <http://www.mideasttruth.com/cartoons-older.html>.

⁵⁸ Steve Greenberg, “Endless Flock: How Long Will They Keep on Coming?,” *Cartoonstock*, 22 Şubat 2011, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=sgen423&ANDkeyword=middle+east+violence&NOTkeyword=&TITLEkeyword=&categories=All+Categories&artists=&mainArchive=mainArchive&newsCartoon=newsCartoon&vintage=vintage&colorOption1=colour&colorOption2=blackWhite&orientationOption1=portrait&orientationOption2=landscape&cp=0&limit=24>.

bu tür bir uçağı hiç uçurmadım.”⁵⁹ Bu karikatür akıllara, ABD'nin 2015 yılında yayınlanan UGSR'de yer bulan şu ifadeleri getirmektedir:

*Arap dünyasında başlayan halk ayaklanmaları, zayıf demokratik gelenekleri, güçlü otoriter elitleri, mezhep çatışmaları ve aktif şiddet yanlısı aşırıları olan bir bölgede gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, bugüne kadar yenilgilerin zaferlerden daha fazla olması şaşırtıcı değildir.*⁶⁰

Gerek raporun gerekse karikatürün işaret ettiği üzere, bölge halklarının demokrasi taleplerinin karşılanamamış olması oldukça doğaldır, çünkü zaten söz konusu coğrafya bu talepleri gerektiği şekilde karşılayabilecek demokrasi tecrübesine sahip değildir.

Özellikle Irak'ta otoriter Saddam Hüseyin rejiminin yıkılması ve yeni bir rejim inşası sürecinin başlamasının ardından, Ortadoğu'daki otoriter rejimler ile ilgili karikatürlerde, Libya ve Suriye'nin ön plana çıktığı görülmektedir. Libya Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'yi konu eden bir karikatürde, bir haber spikeri haberleri sunmakta ve şu haberi anons etmektedir: “Bu hafta Ohio'da düzinelerce tehlikeli hayvan vurularak öldürüldü. Ve bir tane de Libya'da...” Anonsun ilk kısmın haber ekranında vahşi bir kaplan resmi konulmuşken Libya'dan bahsedilen ikinci kısmında ise bu kez Kaddafi'nin resminin konulduğu görülmektedir.⁶¹ Bir zincir ve zincirin tam ortasında Kaddafi'nin yüzü görülmektedir. Kaddafi'nin öldürülmesinin sembolü olarak yüzü ikiye ayrılmakta ve böylelikle Libya'daki baskıyı ve tiranlığı temsil eden zincir de kırılmış olmaktadır.⁶² Görüldüğü üzere, şiddeti ve esareti çağrıştıran vahşi hayvan ve zincir metaforları aracılığıyla Kaddafi, insanlıktan çıkarılmakta ve ötekileştirilmektedir (ima yollu strateji). Zira kendisi, halkının özgürlüklerine zincir vuran bir otoriterdir. Libya'daki halk ayaklanmaları sürecinde Kaddafi'nin öldürülmesiyle birlikte bu zincir kırılmıştır.

Suriye'ye bakıldığında da Kaddafi gibi Beşşar Esad'ın da otoriter, kendi halkına zulmeden vahşi bir karakter olarak çizildiği görülmektedir. Bir

⁵⁹ Dana Summers, *U.S. News & World Report*, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.

⁶⁰ “National Security Strategy,” (Washington, DC: The White House, Şubat 2015): 20.

⁶¹ Steve Breen, *U.S. News & World Report*, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.

⁶² John Sherffius, *The Cagle Post*, 20 Ekim 2011, <https://www.cagle.com/m-e-cohen/2006/07/m-e-cohens-cartoon-for-7182006>.

karikatürde, yerde yatmakta olan çok sayıda kanlı, ölü insan bedeni ve bu bedenlerden oluşan halkanın tam ortasında elinde silahla Esad bulunmaktadır. Esad, elinde silahını tutarken tehditkar bir yüz ifadesiyle “Ne diyordunuz?” diye sormaktadır.⁶³ Başka bir karikatürde Esad şu açıklamayı yapmaktadır: “Binlerce Suriyeli katlediliyorken boş boş durmayacağım.” Bu açıklamanın hemen sağındaki çizimde ise “Suriye” isimli kanlı tankın üzerinde oturmakta olan Esad şöyle demektedir: “(Boş boş durmayacağım) Oturmayı tercih ederim.”⁶⁴ Bir diğer karikatürde Esad şu açıklamayı yapmaktadır: “Eğer müzakere edebileceğiniz kimse yoksa müzakere edemezsiniz ve biz bundan emin olmaya çalışıyoruz.”⁶⁵ Son bir örnek olarak, Esad, elinde tuttuğu silahla çizdiği bir karikatürde, silahı, kucağındaki küçük bebeğine sarılmış kadına doğrulturken “Önce kadınlar ve çocuklar” demektedir.⁶⁶ Bu çizimlerden anlaşılmaktadır ki Esad liderliğindeki Suriye rejimi, kendi halkını öldüren, bunu kadın ve çocuk ayırımı da dahil olmak üzere herhangi bir ayırım yapmaksızın yapan, kendisine muhalif hiç kimse kalmayınca kadar yapmaya devam edecek olan zalim bir rejimdir.

Buraya kadar incelenen karikatürler ile ABD’nin resmi dış politika söylemini yansıtan UGSR’nin analizinden elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, resmi söylemde kendisine yer bulan “istikrarsız Ortadoğu” tasavvurunun, karikatürler vasıtasıyla eğlendirici ve hicivsel bir şekilde günlük hayata aktarıldığı görülmektedir. Bu istikrarsızlığın sorumlusu olarak, bir yandan kendi halkına zulmeden diğer yandan da aşırı terör örgütlerine sponsorluk yapan haydut devletler, bölgedeki demokrasi eksikliği, resmi söylemdeki ile oldukça paralel bir biçimde politik karikatürlerde resmedilmektedir. Böylelikle, karikatürler hem popüler düzeyde normatif bir gündem oluşmasına katkıda bulunurken hem de kamuoyuna, Ortadoğu coğrafyasını ve ABD’nin bölgeye yönelik dış politikasını anlamak için bilişsel bir harita sunmaktadır. Ortadoğu’ya

⁶³ Michael Ramirez, *U.S. News & World Report*, 2012a, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.

⁶⁴ Michael Ramirez, *U.S. News & World Report*, 2012b, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.

⁶⁵ Dan Wasserman, *U.S. News & World Report*, 2012, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.

⁶⁶ Bob Gorrell, *MidEast Truth*, 29 Mayıs 2012, <http://www.mideastruth.com/cartoons.html>.

dair politik gerçekliklerin, resmi söylemle uyuşan yönleri resmedilerek, bölge hakkında belirli yorumların ve değerlendirmelerin yapılması teşvik edilmektedir. Başka bir deyişle, resmi söylemin ortaya koyduğu coğrafi/jeopolitik bilgi, politik karikatürler gibi araçlarla popüler kültüre yayılmakta ve yayıldıkça da kanıksanmakta ve normalleşmektedir.

4. Sonuç

Soğuk Savaş sonrası dönemde yayınlanan UGSR'nin analizi, ABD yönetiminin müttefiki olmayan otoriter Ortadoğu rejimlerinin, zayıf devletlerin ve şiddet yanlısı aşırı terör örgütlerinin, ima yollu stratejiler kullanılarak, ABD ve müttefikleri ve ortaklarından oluşan iç grubun karşısında konumlandırıldığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bu aktörler, olumsuz ve küçümseyici ifadeler yüklenerek etiketlenmektedir. Böylelikle ABD'nin jeopolitik tasavvurunda Ortadoğu, şiddet, terör, tiranlık, çatışmaların yaygın olarak görüldüğü bir istikrarsızlık coğrafyası olarak betimlenmektedir. Bu tasavvura göre, “birbiriyle bağlantılı sorunlar olan İran genişlemesi, devletlerin çöküşü, cihatçı ideoloji, sosyo-ekonomik durgunluk ve bölgesel rekabet yıllardır Ortadoğu'yu sarmaktadır.”⁶⁷ Ortadoğu bölgesinin “zayıf demokratik gelenekleri, güçlü otoriter elitleri, mezhep çatışmaları ve aktif şiddet yanlısı aşırıcuları”⁶⁸ düşünüldüğünde istikrarsızlık kaçınılmaz hale gelmektedir. Coğrafyaya yüklenen politik özellikler, istikrarsızlığı kaçınılmaz kılmaktadır. Kısacası, Ortadoğu'da sürekli çatışma ve şiddet görülmektedir çünkü burası “Ortadoğu”dur. Resmi söylemde kendisine yer bulan “istikrarsız Ortadoğu” tasavvurunun, yine ima yollu stratejiler ve yükleme kullanılarak, politik karikatürler vasıtasıyla eğlendirici ve hicivsel bir şekilde günlük hayata aktarıldığı görülmektedir. Bu istikrarsızlığın sorumlusu olarak, bir yandan kendi halkına zulmeden diğer yandan da aşırı terör örgütlerine sponsorluk yapan haydut devletler, demokrasi eksikliği, resmi söylemdeki ile oldukça paralel bir biçimde politik karikatürlerde resmedilmektedir. Böylelikle, karikatürler hem popüler düzeyde normatif bir gündem oluşmasına katkıda bulunurken hem de kamuoyuna, Ortadoğu coğrafyasını ve ABD'nin bölgeye yönelik

⁶⁷ “National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2017): 48.

⁶⁸ “National Security Strategy,” (Washington, DC: The White House, Şubat 2015): 20.

dış politikasını anlamak için bilişsel bir harita sunmaktadır. Ortadoğu'ya dair politik gerçekliklerin, resmi söylemle uyuşan yönleri resmedilerek, bölge hakkında belirli yorumların ve değerlendirmelerin yapılması teşvik edilmektedir.

Resmi olarak ortaya konulan ve popüler düzeye aktarılan bu yorum ve değerlendirmelerin belirli politik işlevleri bulunmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde “istikrarsız Ortadoğu” ifadesi, ABD’li politika yapımcıların Ortadoğu’daki gelişmelere nasıl yaklaştığına, onları nasıl kavramlaştırdığına ve tepki verdiğiğine dair ipuçları sunmaktadır. Bu ifade, medya aracılığıyla geniş bir biçimde yayılmakta ve Ortadoğu’ya dair kalıp yargılar üretmektedir. Böylelikle başta askerileşme, silahlanma, diğer ülkelere yapılan savunma yatırımları ve harcamaları, önleyici müdahale, iç işlerine müdahale de dahil olmak üzere belirli politikalar meşrulaşmaktadır.

Söylemsel pratiklerin bu politik işlevini daha iyi anlamak adına, STA’nın vurguladığı üzere, söylemin gömülü ve ilgili olduğu tarihsel bağlama bakmak faydalı görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı’nın küllerinden doğan Soğuk Savaş jeopolitik düzeninde ABD ve SSCB, dünyayı iki etki alanına bölmüştür ve üçüncü dünyayı etki alanına almak için rekabet etmiştir. Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarından itibaren ABD’nin jeopolitik söylemi, Sovyetler Birliği’nin genişlemek için eyleme giriştiği ve sadece ABD’nin onu dünya hakimiyetini ele geçirmekten alıkoyabileceği analizine dayanmıştır.⁶⁹ Sovyetler Birliği’nin ekonomik ve askeri gücünün sistemik bir şekilde abartılmasına dayanan bu söylem, Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte zorunlu bir dönüşüme tabi olmak durumunda kalmıştır. Buna göre, Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasına rağmen ABD’nin stratejik çıkarları açısından önemli bölgelerdeki askeri mevcudiyetinin devamlılığını gerektirecek ve dolayısıyla meşrulaştıracak, başka bir deyişle, bu coğrafyaları ABD’nin ulusal güvenlik gündeminde tutacak bir jeopolitik söylem ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Zira kendisinin sponsorluğunu yaptığı küresel bir dünya arzusunda olan ABD’nin, bu sponsorluğun beraberinde getirdiği riskleri ve bedelleri öncelikle kendi kamuoyu ve akabinde uluslararası toplum nezdinde kabul edilebilir hale getirmesi gerekmektedir.

⁶⁹ John Agnew ve Stuart Corbridge, *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*, (Londra; New York: Routledge, 1995): 66.

Bu noktada, Körfez Krizi'nin ABD açısından önemli bir referans noktası olduğu görülmektedir. 1991 yılında yayınlanan UGSR'deki, Körfez Krizi'ndeki tecrübenin ABD'nin bir sonraki çatışmanın ne zaman ya da nerede ortaya çıkacağından emin olamayacağını gösterdiği ve bu nedenle çıkarları için önemli olan bölgelerin savunulması gerektiği vurgusu duruma işaret etmektedir.⁷⁰ Bu ifadeler, yeni dünya düzeninde ABD'nin kendi çıkarları için önemli gördüğü bölgelere müdahil olacağını göstergesidir. Bu bağlamdaki sınır ötesi müdahalelerin maddi ve manevi bedelleri olduğu açıktır. Soğuk Savaş'taki gibi açıkça tehdit eden bir düşmanın yokluğuna rağmen ödenecek bu bedellerin ABD kamuoyu ve Kongre nezdinde; aynı zamanda bölgedeki ABD varlığının bölge kamuoyu ve uluslararası kamuoyunun gözünde meşrulaştırılması için ABD yönetimleri, dünyanın çeşitli yerlerindeki benzer çatışmaları göz ardı etmek pahasına, Ortadoğu bölgesindeki çatışma ve istikrarsızlığı sıklıkla ifade etmekte ve bu durumun, hem ABD'nin hem de onun bölge içindeki ve bölge dışındaki müttefiklerinin çıkarlarına nasıl hayati bir tehdit oluşturduğunu vurgulamaktadır. Böylelikle, uslamlama stratejisine başvurulup tehdit toposu kullanılarak, ABD'nin bölgeye yönelik izlediği ve izleyeceği politikalar gerekçelendirilmektedir.

Bu durumun bir örneği olarak Clinton yönetimi, 1994 yılındaki UGSR'de, Irak ve İran'ı, diğer bölge devletlerine, kendi halklarına ve doğrudan ABD çıkarlarına tehdit olarak sunmakta; bu tehditle mücadele ile çifte çevreleme politikası izleyeceğini duyurmaktadır. Böyle bir politika yoluyla barış ve istikrar yayılabilecektir. Başka türlü ifade etmek gerekirse, ABD'nin çifte çevreleme politikası, yani politik müdahalesi olmaksızın barış ve istikrarın sağlanması mümkün olmayabilir.⁷¹

2000 yılına gelindiğinde de 1990'lı yıllarda izlenen politikaların ve kullanılan araçların devam ettirileceğinin ifade edildiği görülmektedir. 2000 yılının Aralık ayında yayınlanan raporda Ortadoğu coğrafyasına atıfta bulunularak, bu bölgedeki devletlerarası çatışmanın devamlılığının, potansiyel bölgesel saldırganlarla mücadele için kullanılan araçların

⁷⁰ "National Security Strategy of The United States," (Washington, DC: The White House, 1 Ağustos 1991): 1.

⁷¹ "A Security Strategy of Engagement and Enlargement," (Washington, DC: The White House, Temmuz 1994): 25.

sürdürülmesi gerekliliğini ortaya çıkardığı belirtilmektedir.⁷² 2001 yılında gerçekleşen 11 Eylül saldırılarının ardından ise önceki dönemlerde izlenen güvenlik stratejilerine yenilerinin eklendiği görülmektedir. 2002 yılındaki raporda Bush yönetimi haydut devletler ve onların terörist müşterileri kitle imha silahlarını ABD'ye, müttefiklerine ve ortaklarına karşı kullanmadan önce onları durdurmaya hazırlıklı olunması gerektiğini vurgulamaktadır.⁷³ Bu vurgu, raporun ilerleyen sayfalarında açıkça telaffuz edilen ve ABD'nin güvenlik politikasında önemli bir gelişme niteliğinde olan önleyici müdahale stratejisine işaret etmektedir. Raporun devamında Bush, tehdit ne kadar büyükse, harekete geçmemenin riskinin de o kadar büyük olacağını ve bu nedenle ABD'nin gerekirse önleyici müdahalede bulunacağını açıklamaktadır.⁷⁴ Bu söylemde, tehdit toposuna başvurularak eyleme geçmemenin tehlikeli sonuçları ortaya konulmakta ve önleyici müdahalenin gerekliliği gerekçelendirilmektedir.

Bush yönetiminin bölgeye yönelik aktif bir politika ve güvenlik anlayışını teşvik eden ifadelerinin benzerlerine, takip eden dönemde hazırlanan UGSR'de da rastlamak mümkündür. 2015 yılının raporunda, bölgedeki bağlantılı çatışmaların çözümü ve bölgede uzun vadeli istikrarın sağlanabilmesi için ABD'nin bölgedeki askeri varlığının yanı sıra bölgedeki müttefiklerin desteklenmesi gerekliliğinin sürdüğü ifade edilmektedir.⁷⁵ 2017 yılındaki yayınlanan raporda Trump yönetimi, aktif bir politikayla yetinmeyerek ofansif bir politika çağrısı yaparken şöyle demektedir: “Vatanımıza yönelik tehditlerin çeşitliliği karşısında kusursuz bir savunma yoktur. Amerika'nın, müttefikleri ve ortaklarıyla yan yana, ABD'yi ve müttefiklerimizi hedef alan devlet-dışı şiddet yanlısı gruplara karşı ofansif kalmasını gerektiren şey budur.”⁷⁶

Nihayetinde, Soğuk Savaş sonrası dönemde yayınlanan UGSR'de ve incelenen politik karikatürlerde, ima yollu stratejiler kullanılarak bir iç grup ve dış grup ayrımı inşa edildiği ve yüklemleme yoluyla söz konusu dış

⁷² “A National Security Strategy for A Global Age,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2000).

⁷³ “The National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Eylül 2002): 14.

⁷⁴ A.g.r., 15.

⁷⁵ “National Security Strategy,” (Washington, DC: The White House, Şubat 2015): 26.

⁷⁶ “National Security Strategy of The United States of America,” (Washington, DC: The White House, Aralık 2017): 10.

grup(lar)a olumsuz çağrışımlar yapan etiketler yüklendiği görülmektedir. Tehdit toposu kullanılarak, ima yollu stratejiler ve yüklemleme yoluyla oluşturulan argümanlar sonuca bağlanmakta; bunlar, ABD'nin bölgeye yönelik politikalarının gerekçeleri haline ge(tiri)lmektedir. Ortadoğu coğrafyasının istikrarsız bir coğrafya olması ve bu istikrarsızlığın yalnızca ABD'ye değil, bölge devletlerine ve ABD'nin bölge dışındaki müttefiklerine de tehdit oluşturuyor olması söylemi (tehdit toposu), ABD'nin bölgeye yönelik önleyici müdahale ya da benzeri saldırgan stratejilerini, bölgedeki askeri varlığını, bölgede müttefik olarak tanımladığı devletlere yönelik askeri yatırımlarını, tüm bunlar için harcanan maddi kaynakları ve can kayıplarını meşrulaştırmaya yardımcı olmaktadır.

Bu noktada altı çizilmesi gereken bir husus, tüm bu çıkarımların, Ortadoğu'da çatışma olmadığı ya da bölgenin esasında istikrarlı bir bölge olduğu ancak aksi bir söylem inşa edildiği anlamına gelmediğidir. Aksine, Ortadoğu çatışmalarının sıklıkla görüldüğü bir bölgedir. Fakat çatışmaların sıklıkla görüldüğü tek bölge değildir. Anlatılmak istenen, dünyanın diğer bölgelerinde de Ortadoğu'dakiler ile benzer ve eş zamanlı çatışmalar görülürken, bunların çoğunun Ortadoğu bölgesindekilerin gördüğü ilgiyi görmemesidir. Bu, *Gearóid Ó Tuathail*'in sorduğu şu haklı soruyu akıllara getirmektedir: “Nasıl ve neden belirli krizler küresel olaylar haline gelirken diğerleri gelmemektedir?”.⁷⁷ Örneğin, neden Körfez Krizi uluslararası askeri bir karşılık gerektiren bir olay olarak yansıtılırken Çeçenistan, Doğu Timor ya da Angola'daki aynı derecede korkutucu çatışmalar benzer bir tepkiyi çekmemektedir? Bu sorunun cevabını ise ABD yönetimlerinin kendi resmi kaynaklarındaki “çıkarlarımız için önemli olan bölgelerin savunulması”⁷⁸ ifadesinde yakalamak mümkündür. Ortadoğu, ABD çıkarları açısından oldukça önemli bir coğrafyadır. Dolayısıyla, ABD'nin bu coğrafyadaki varlığının ve buraya müdahil olma durumunun devamlılığı elzemdir. Bu nedenle, ABD'nin varlığının ve müdahalelerinin devamlılığını gerektirecek ve onları ulusal, bölgesel ve uluslararası alanda meşrulaştıracak gerekçelere ihtiyaç vardır ve Ortadoğu'nun sürekli olarak istikrarsız bir coğrafya olması

⁷⁷ Gearóid Ó Tuathail, “The Postmodern Geopolitical Condition: States, Statecraft, and Security at The Millennium,” *Annals of The Association of American Geographers* 90, no. 1 (2000): 173.

⁷⁸ “National Security Strategy of The United States,” (Washington, DC: The White House, 1 Ağustos 1991): 1.

bu ihtiyacı karşılamaya yardımcı olmaktadır. ABD, sadece kendisine özgü olmayan bir biçimde ve uluslararası politikanın tüm aktörlerinin yaptığı gibi, söylem yoluyla Ortadoğu'ya dair jeopolitik gerçekliği inşa etmekte ve güvenlik politikalarına uygun söylemsel bir zemin inşa etmektedir.

Kaynakça

“A National Security Strategy for A Global Age.” (Washington, DC: The White House, Aralık 2000).

“A Security Strategy of Engagement and Enlargement.” (Washington, DC: The White House, Temmuz 1994).

Agnew, John ve Stuart Corbridge. *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*. New York: Routledge, 1995.

Desousa, Michael A. ve Martin J. Medhurst, “Political Cartoons and American Culture: Significant Symbols of Campaign 1980.” *Studies in Visual Communication* 8, no. 1 (1982): 84-97.

Dodds, Klaus. “Popular Geopolitics and Cartoons: Representing Power Relations, Repititon and Resistance.” *Critical African Studies* 2, no. 4 (2010): 113-131.

Dodds, Klaus. “Screening Geopolitics: James Bond and the Early Cold War Films (1962-1967).” *Geopolitics* 10, no. 2 (2005): 266-289.

Dodds, Klaus. *Global Geopolitics: A Critical Introduction*. New York: Pearson Prentice Hall, 2005.

Fairclough, Norman ve Ruth Wodak. “Critical Discourse Analysis.” içinde *Discourse as Social Interaction*, Editör: Teun A. Van Dijk, 258-284. Londra: Sage, 1997.

Greenberg, Josh. “Framing and Temporality in Political Cartoons: A Critical Analysis of Visual News Discourse.” *Canadian Review of Sociology and Anthropology* 39, no. 2 (2002): 181-198.

Mateus, Samuel. “Political Cartoons as Communicative Weapons: The Hypothesis of The Double Standard Thesis in Three Portuguese Cartoons.” *Estudos em Comunicação* 23, (2016): 195-221.

- Medhurst, Martin J. ve Michael A. Desousa. "Political Cartoons as Rhetorical Form: A Taxonomy of Graphic Discourse." *Communication Monographs* 48, no. 3 (1981): 197-236.
- "National Security Strategy of The United States of America." (Washington, DC: The White House, Aralık 2017).
- "National Security Strategy of The United States." (Washington, DC: The White House, 1 Ağustos 1991).
- "National Security Strategy of The United States." (Washington, DC: The White House, Mart 2006).
- "National Security Strategy." (Washington, DC: The White House, Şubat 2015).
- Plumb, Steve. "Politicians as Superheroes: The Subversion of Political Authority Using a Pop Cultural Icon in The Cartoons of Steve Bell." *Media, Culture & Society* 26, no. 3 (2004): 432-439.
- "The National Security Strategy of The United States of America." (Washington, DC: The White House, Eylül 2002).
- Tuathail, Ó Gearóid. "The Postmodern Geopolitical Condition: States, Statecraft, and Security at The Millennium." *Annals of The Association of American Geographers* 90, no. 1 (2000): 166-178.
- Tuathail, Ó Gearóid. "Understanding Critical Geopolitics: Geopolitics and Risk Society." *Journal of Strategic Studies* 22, no. 2-3 (1999): 107-124.
- Tuathail, Ó Gearóid. *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*. Londra: Routledge, 1996.
- Walker, Rhonda. "Political Cartoons: Now You See Them!." *Canadian Parliamentary Review* 26, no. 1 (2003): 16-21.
- Wodak, Ruth. "The Discourse-Historical Approach." içinde *Methods of Critical Discourse Analysis*, Editörler: Ruth Wodak ve Michael Meyer, 63-95. Londra: Sage, 2002.
- Yeşiltaş, Murat ve Sezgi Durgun. "Coğrafya ve Jeopolitiği Tartışmak: Eleştirel Bir Değerlendirme." içinde *Türkiye Dünyanın Neresinde?: Hayali Coğrafyalar, Çarpışan Anlatılar*, Editörler: Murat Yeşiltaş, Sezgi Durgun ve Pınar Bilgin, 9-35. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2015.

İnternet Kaynakları

- Ariail, Robert. *MidEast Truth*. 18 Temmuz 2006, <http://www.mideasttruth.com/cartoons-older.html>.
- Breen, Steve. *U.S. News & World Report*. <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.
- Cohen, M. E. *The Cagle Post*. 18 Temmuz 2006, <https://www.cagle.com/m-e-cohen/2006/07/m-e-cohens-cartoon-for-7182006>.
- Fischer, Ed. "A Day Without Mideast Violence." *Cartoonstock*. 2 Eylül 2004, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=efin92>.
- Gorrell, Bob. *MidEast Truth*, 29 Mayıs 2012, <http://www.mideasttruth.com/cartoons.html>.
- Gorrell, Bob. *MidEast Truth*. 12 Ocak 2009, <http://www.mideasttruth.com/cartoons-older.html>.
- Gorrell, Bob. *MidEast Truth*. 24 Temmuz 2006, <http://www.mideasttruth.com/cartoons-older.html>.
- Greenberg, Steve. "Endless Flock: How Long Will They Keep on Coming?" *Cartoonstock*. 22 Şubat 2011, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=sgen423&ANDkeyword=middle+east+violence&NOTkeyword=&TITLEkeyword=&categories=All+Categories&artists=&mainArchive=mainArchive&newsCartoon=newsCartoon&vintage=vintage&colorOption1=colour&colorOption2=blackWhite&orientationOption1=portrait&orientationOption2=landscape&cp=0&limit=24>.
- Margulies, Jimmy. *MidEast Truth*. 17 Temmuz 2006, <http://www.mideasttruth.com/cartoons-older.html>.
- Mora, Gene. "The Middle East is a Puzzle... With a Peace Missing." *Cartoonstock*. 10 Ekim 2013, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=gmo120802>.
- Office of the Secretary of Defense. "National Security Strategy." Son erişim: 1 Haziran 2020. <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>
- Partidas, Juan Carlos. "I Have a Terrible Pain in The Middle East." *Cartoonstock*. 30 Kasım 2017, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=jprn538>.

- Ramirez, Michael. *U.S. News & World Report*. 2012a, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.
- Ramirez, Michael. *U.S. News & World Report*. 2012b, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.
- Schwadron, Harley. "Stay Away From Pirates of the Coast of Africa, Fighting in the Middle East, Smog in China." *Cartoonstock*. 6 Kasım 2013, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=hscn1331&ANDkeyword=middle+eastern+violence&NOTkeyword=&TITLEkeyword=&categories=All+Categories&artists=&mainArchive=mainArchive&newsCartoon=newsCartoon&vintage=vintage&colorOption1=colour&colorOption2=blackWhite&orientationOption1=portrait&orientationOption2=landscape&cp=2&limit=24>.
- Schwadron, Harley. "Why Don't They Just Sue Each Other Like in The US?." *Cartoonstock*. 26 Şubat 2007, <https://www.cartoonstock.com/cartoonview.asp?catref=hsc3832>.
- Sherffius, John. *The Cagle Post*. 20 Ekim 2011, <https://www.cagle.com/m-e-cohen/2006/07/m-e-cohens-cartoon-for-7182006>.
- Summers, Dana. *U.S. News & World Report*. <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.
- Wasserman, Dan. *U.S. News & World Report*. 2012, <https://www.usnews.com/cartoons/middle-eastern-protest-cartoons>.